

Karinthy Frigyes

NAGYPÉNTEKI KEREPLŐ

Közzéteszi Fráter Zoltán

A *karinthyság* újabb bizonyítéka az a költemény, amely mind a mai napig, első megjelenése után hetvenöt évvel még mindig ismeretlen, a Karinthy-filológiával foglalkozó kutatók, szerkesztők előtt is. Nem található sem a költő által véglegesített kötetekben, sem a halála után összeállított „összes”, illetve „összegyűjtött” címet viselő kötetkiadások egyikében sem. Pedig nem valamely véletlenül előkerült sajtóritkaság hasábjain lappang a vers. Magam sem véletlenül bukkantam rá, hanem a Karinthy lírájával foglalkozó egyetemi szemináriumi munka előkészületei közben, amikor a versek első megjelenésének idejét, helyét igyekeztem meghatározni. A felfedezés olyan hihetetlen volt és annyira Karinthyhoz illő, hogy hosszú ideig nem hittem el: teljesen elfeledett, „új” versről van szó. Karinthy Frigyes NAGYPÉNTEKI KEREPLŐ című verse először a *Nyugat* 1930. 9. számában jelent meg a 677–678. lapokon. A következő év tavaszán, 1931. április 5-én ismét megjelent a NAGYPÉNTEKI KEREPLŐ *Az Est* 77. számának 13. oldalán. Karinthy nyilván kétszer is eladta a szöveget – gondoltam, hiszen számos példát ismerünk egy-egy írásának többszöri közlésére. Egyébként is,

mint a megjelenések datálásából kiderült, a Karinthy-költészetnek ünnepi jellege van: legtöbb versét húsvétra, karácsonyra írta, illetve a periodikák húsvéti száma, karácsonyi melléklete hozta. Sokszor publikált verset az új esztendő első napjában vagy a folyóiratok évkezdő számaiban, sőt néhányat saját születésnapja körül jelentetett meg. A NAGYPÉNTEKI KEREPLŐ-t természetesen húsvétra írta, csak hogy nem kétszer adta el, hanem két különböző verset alkotott. A kötetkiadásokból ismert szöveg *Az Estben* jelent meg, az évtizedek óta mellőzött másik – a *Nyugatban*! Érthetetlen, hogy a *Nyugat*-közlés mindeddig miért maradt felfedezetlen. Karinthy szempontjából még magyarázható valahogy. A *Nyugatban* közölt NAGYPÉNTEKI KEREPLŐ megjelenése előtt látott napvilágot első verseskönyve, a NEM MONDHATOM EL SENKINEK. Nyolc évvel később, a posztumusz megjelenésű ÜZENET A PALACKBAN anyagának gyűjtése közben valószínűleg megfeledkezett róla. A vers a legerősebb Karinthy-motívumok hálózatába kapcsolódik, de részletes elemzés helyett most csak betűhív átíratát közöljük.

Fráter Zoltán

Poklát az emberkínok
 Bozotos erdejének
 Immár sok éve járom
 Álmélkodó szemekkel
 Ki jöttem mondhatatlan
 Vizekről és mezőkről
 Egy ittasult sikolyban

Fogant részeg csodának
 Hogy tubarózsaillat
 És harsogó rigófüty
 Helyett lehessek ember
 S figyeljem, megbüvölten
 E minden mámoroknál
 S örömnél gazdagabb és
 Rejtelmesebb csodáját
 Halálos gyötremnek
 Amit csak ember ismer
 S keressem szivszorongva
 Száz és száz emberarcon
 Titkát a szenvedésnek
 Melynek őserdejében
 Magam, személyszerint is
 Immár sok éve járok
 Tűnődve és megállva
 Figyelve kósza neszre
 Kézben tartván tulajdon
 Érzékeny és vonagló
 Emberszivem edényét
 Mint finom, régi műszert
 Térképet és iránytűt
 Sötétben, mely világít
 S mutatja, merre járok
 E végtelen bozótban
 Hol tüske tép, tövis szúr
 Vipera marja lábad
 S hajadra Baziliszkus
 Hegyes körmét csavarja
 Hogy hangosan kiáltozz –

Én még nem ordítok fel.

Kiváncsi és ravaszdi
 Képével a tudósnak
 Ki uj csapást kutat még
 Mikor más már jajongva
 Vetné magát a földre
 Kiáltván „isten, isten
 Elhagytál a nyomorban
 Minőt ember nem élt meg”
 Én még hetykén megállok
 S világítván a földre
 Ny o m o t találnak ottan
 Térképem és iránytűm
 S mondom, a jelt figyelve

Borzongó áhitattal:
„Itt Dante járt” s megujra
„Itt Tantalusz” s tovább mék
Egy lépéssel „emitt meg
A názáréti” s aztán?
Ezentul semmi sincsen?
Térkép, mutasd az utat!
Tul a szöges kereszten
Van-e még szenvedésed
Ennél különb, te erdő!
Amely mögött bezárulsz
S kitáruul uj világod –
Ha van, mutasd, ne rejtse el
Járván lelkem legalsó
Tárnáját és sötétjét
Valahol a bajoknak
Ósi forrásvidékén
Találd meg azt az egy hurt
Mely összeköt tevéled
Köldökzsinórja isten
És ördög magzatának
Találd meg és taposs rá
És tépd el, hadd kiáltsak
Én is boldog dühömben:
„Elhagytál, megcsúfoltál
Most hát elhagylak én is
Ó Éli, Éli, Éli!”

Térey János

A HETVENÉVESEK SZEME

Vajon egy hetvenéves nő szeme
Mit lát a harmincéves asszony arcán?
„Magas homlokot, felhőkkel tele;
Hétfőt, a dallamos vasárnap alján.”
S mit mond a férfikor novembere?
„Láttam belépni. Tízpontos mutatvány
Meddig színésznő, honnan divatlány?...
S a meghatott föld mit kezd majd veled?”

A harmincéves mindig tiszta képlet,
 És könnyű, mint egy Paganini-caprice;
 Maga mögött tud néhány ritka vétket,
 De tüstént elsimul a fölkaavart víz...
 Amíg a hűvös dívát alakítja,
 A part minden lakója ráfogad;
 Kiszáll a vízből, és betakarítja
 A fényes pillantásokat.

A hangsúly a szabálytalan vonáson,
 Mely pillantásunkat magára vonzza:
 Az ornyereg szeplői, nagyvilági
 Combján a pengeél ejtette seb;
 A hamvas bőrön itt-ott egy kopásnyom,
 Az érett mellek napsütötte bronza,
 S a porcelán arc véletlen hibái:
 Legizgatóbb a rendhagyó eset.

Istenien szép volt a készülődő,
 És nála is szebb a beérkezett:
 Első szava magától értetődő,
 A második homályból vétetett.
 Becsvágya filmjéből kilép a hősnő,
 A rend körét elhagyja és lebeg.
 „Még nem olyan, mint mi voltunk ilyenkor.
 Még nem tanult meg hasonlítani.”
 „Szeretteti magát, akár mi egykor.
 Ha különbözik, az is valami.”
 „Nem jobb és nem rosszabb: másilyen élet.
 Ha különbözöm, csakis akkor élek.”

Elindult a siker sugallatával,
 S a vének szemmel tartották Zsuzsannát.
 Útját követni fényűző mulatság:
 A sokaság egén suhogva szárnyal;
 Túsarka délben óriási kört ír
 A sétatérre. Szemben áll a börtön.
 Valami nagy, elragadó örömhír
 Igézetében jár és kel a földön.
 Éjjel bólint, s elhagyja ezt a tájat,
 Autóba ül, s a combok összezárnak.

...A harmincéves, mint egy telt, gyümölcsös,
 És hosszú lecsengésű, szörnyű szép bor:
 Nincs fogható a megkóstolt gyönyörhöz,

Mely áttetsző palackban fénylik és forr.
Ha minden csöppje zamatosra érik,
Egyetlen vágyunk: „Kiinni fenéig!...”

Az új istennő létében lubickol.
Tártása ingerlően fesztelen.
Ha mozdul, szerteszét szitál a hímpor.
A zsúfolt élet lesz a veszte? Nem.
Találka és találka közt az arca bíbor,
S két ajtó közt is majdnem meztelen.
Az esemény, s az esemény utáni
Tabletta súlya, mint a tollpíhéké;
A bűnöket, s a bűntudat parányi
Ráncait púder simítja sekélyé...
Hallgatja, hogy zenél az esti áram,
Hogy épül híre a szájhagyományban.

A bájos benne: ami érthetetlen!
Legjobb nem tudni, mit miért csinál,
És mennyi terve van még lendületben.
Eső után milyen lesz majd a táj? ...
Most harmincéves, és ezerszer áldott:
Élvezi, hogy mindkét keze szabad.
Virágporával még tíz év alatt
Behintené a termékeny világot,
S feslene mindenütt barackvirág...
Este zuhany alá áll, és magában
Annyit suttog: „Bár túl sokat hibáztam,
De porhintéseim *arany hibák.*”

Még nem söpörte el a szembeszél:
Főútra fordul vagy földútra tér...
A tudás terhétől kövérre hízik,
Magában számol szívdobogva tízig,
S ötről a hatra immár félve lép;
S ha egyszer hetvenéves lesz, szemét
Lezárja majd a legszebbik tanítvány.

„Szemem bezárul. Gondolkodj a nyitján!”